

УДК 351.025.12

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Шапран М.В.

аспірант Класичного приватного університету

I. Вступ

Широке впровадження нових механізмів господарювання потребує також нових підходів і до формування механізмів розвитку санаторно-курортних територій. Класична парадигма визначала примат ресурсів (перш за все, природних лікувальних і оздоровчих) як визначального чинника розвитку санаторно-курортного лікування й оздоровлення на певній території. Характер цих ресурсів, їх поєднання з культурно-історичним та інфраструктурним забезпеченням території визначали рівень і масштаби санаторно-курортних територіальних систем різного класу, їх спеціалізацію. Безумовно, значення ресурсів у розвитку та функціонуванні санаторно-курортних територій, особливо як санаторно-курортних екосоціосистем, беззаперечне, оскільки ресурси є властивістю території, так само як географічне положення. Їх поєднання визначає рівень привабливості території для розвитку санаторно-курортного лікування та оздоровчого відпочинку і впливає на формування попиту. Але дедалі більше в розвитку санаторно-курортного лікування і відпочинку увага акцентується на ролі закону порівняльних переваг, що забезпечує порівняльні переваги певної території (курорту) перед іншими подібними територіями (курортами) і впливає на формування пропозиції, створюючи попит.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити регіональні програми як складову державної політики щодо розвитку санаторно-курортних територій в Україні.

III. Результати

Дослідженню проблем курортно-рекреаційної сфери та територіальних рекреаційних комплексів і систем присвячені праці відомих українських і зарубіжних учених: М.М. Амірханова, О.І. Амоші, М.В. Багрова, О.О. Бейдика, Ю.О. Веденіна, В.І. Гетьмана, Л.С. Гриніва, П.В. Гудзя, М.І. Долішнього, В.К. Євдокименка, О.В. Живицького, В.С. Кравціва, В.К. Мамутова, М.С. Мироненка, Н.Ю. Недашківської, В.С. Преображенського, М.Ф. Реймерса, В.П. Руденка, І.Т. Твердохлебова, С.В. Трохимчука, О.І. Шабля та ін.

Процеси роздержавлення, що проходять і в санаторно-курортній сфері (створення на базі санаторіїв та санаторних комплексів

закритих акціонерних товариств, поява приватних закладів санаторно-курортного і відпочинкового типу) вимагають відпрацювання механізмів узгодженості дій як між учасниками надання санаторно-курортних послуг різних форм власності та підпорядкованості, так і з відповідними територіальними структурними підрозділами; узгодження малого й середнього бізнесу з інтересами місцевих та державних органів влади [3, с. 120]. Таким чином, ефективна організація курортно-рекреаційної сфери на санаторно-курортних територіях стає одним із головних завдань територіального розвитку.

Перехід від ресурсно-детермінованого етапу у формуванні територіальних санаторно-курортних систем до етапу цільового, орієнтованого на створення попиту на курортно-оздоровчі послуги, коли створення санаторно-курортних систем визначається ефективністю їх функціонування на оптимізації затрат (за рахунок гнучкої податкової, фінансово-валютної, кредитної політики тощо), потребує відповідного методологічного переосмислення існуючих реалій та світового досвіду. На сучасному етапі слід спиратися на чинні економічні закони та ринкові механізми у формуванні санаторно-курортних екосоціосистем. Провідною парадигмою стає еколого-економічна ефективність функціонування санаторно-курортних екосоціосистем, яка визначається балансом попиту-пропозиції та вимогами дотримання екологічно збалансованого розвитку [2, с. 81].

Виникає необхідність в оцінюванні санаторно-курортних територій для потреб ефективного розвитку санаторно-курортного лікування та оздоровчого відпочинку і забезпечення їх суспільних функцій. Це оцінювання включає [2, с. 81–82]:

1) розробку методик визначення потреби в санаторно-курортному лікуванні та оздоровчому відпочинку, потенційного та реального попиту на санаторно-курортні та відпочинкові послуги, які б відображали регіональну специфіку;

2) розробку методик оцінювання рекреаційної привабливості санаторно-курортних територій та відповідних можливостей використання територій для санаторно-ку-

портного лікування і рекреації, які б враховували регіональні відмінності ресурсного, інфраструктурного забезпечення, кількісні та якісні характеристики об'єктів, інвестиційну привабливість територій тощо. Тобто, потрібна методика оцінювання території з точки зору ефективності розвитку санаторно-курортного лікування та оздоровчого відпочинку, кадастрова оцінка території, яка б враховувала виконання санаторно-курортним лікуванням трьох взаємопов'язаних функцій: соціальної, екологічної й економічної.

Вітчизняна практика формування механізмів розвитку курортно-оздоровчої діяльності потребує більш глибокого усвідомлення тенденцій і закономірностей її організації, можливостей, способів та форм застосування досвіду інших країн.

Для сучасного етапу розвитку курортно-оздоровчої діяльності характерним є зростання значення регіоналізації управління її розвитком для верхніх рівнів регулювання, вироблення погоджених стратегій розвитку державного і регіонального рівнів. Координація дій структур різних управлінських рівнів з вирішення комплексних проблем регіонального розвитку курортно-рекреаційної сфери потребує поетапного здійснення ряду завдань [1, с. 35].

Першочерговою є необхідність вирішення проблем і завдань регіоналізації на державному рівні управління. На цьому рівні проходить об'єднання стратегії, вибір пріоритетів і визначення цілей регіонального розвитку курортно-рекреаційної сфери, розробка систем показників, інноваційних форм його організації тощо.

Наступний етап – вирішення комплексних проблем регіональної курортно-оздоровчої діяльності шляхом правильного вибору пріоритетів на програмній основі.

Концепція програмно-цільового планування й управління базується на тому, що планом визначаються лише пріоритетні напрями курортно-оздоровчої діяльності з переліком важливих проблем, пов'язаних із вирішенням масштабних завдань довготермінового розвитку. Основою механізму використання програмно-цільового підходу в умовах переходу до ринку є вибір проблем, оцінювання напрямів їх вирішення через відповідні цільові програми. При цьому функції органів державного управління полягають у регулюванні, координації, контролі, економічній, правовій та організаційній підтримці цільових програм і проектів.

У проведенні комплексного дослідження стану і визначенні перспектив регіонального розвитку курортно-рекреаційної сфери можна виділити такі етапи [5, с. 109]:

- оцінювання регіонального курортно-оздоровчого потенціалу за рівнем і можливістю розвитку різних видів і форм са-

наторно-курортного лікування і оздоровчого відпочинку;

- визначення величин потоків рекреантів і їх характеристик;
- дослідження рівня розвитку інфраструктури і можливих пропозицій санаторно-курортних послуг у регіоні;
- дослідження і виявлення чинників, які формують попит на курортно-оздоровчий продукт регіону, оцінювання рівня попиту при різних якісних і кількісних значеннях цих чинників;
- дослідження процесу курортно-оздоровчого споживання в регіоні на основі збору та узагальнення даних про курортно-оздоровчі видатки.

Комплексні програми розвитку санаторно-курортних територій регіону дають можливість найбільш повно узгоджувати галузеву специфіку розвитку санаторно-курортних і відпочинкових субгалузей із завданнями ефективного й оптимального соціально-економічного розвитку окремих територій на засадах екологічної збалансованості. Зважаючи на те, що у формуванні курортно-оздоровчого продукту значна частка припадає на інші галузі: соціальну і виробничу інфраструктуру, громадське харчування, транспорт, зв'язок, житлово-комунальне господарство тощо, підприємства і заклади яких мають переважно регіональне підпорядкування, врахування територіальних аспектів, особливостей і пріоритетів при курортно-оздоровчому розвитку стає не просто бажаним, а дуже часто – головним і першочерговим завданням.

За існуючих підходів розробка програм розвитку санаторно-курортних територій базувалася на галузевому або ж територіально-галузевому принципі, за яким розвиток окремих курортів і курортних місцевостей був представлений як складова розвитку санаторно-курортної галузі, або ж як складова програм соціально-економічного розвитку території (області, регіону, держави).

На сьогодні розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 р. № 231-р схвалена Концепція розвитку санаторно-курортної галузі, подані на розгляд проект Державної програми розвитку санаторно-курортної галузі України на 2005–2015 рр. та проект Концепції розвитку українських курортів. У них збережені традиційні підходи до розробки концепцій та програм, за якими основна мета та способи її досягнення спрямовані на забезпечення високих показників соціально-економічного розвитку санаторно-курортної галузі при дотриманні певних екологічних вимог. Про формування засад екологічно збалансованого розвитку санаторно-курортних територій у цих документах не йдеться. Прийняття цих документів у запропонованому варіанті не дасть

можливості здійснити крок уперед на шляху закладення основ екологічно збалансованого розвитку санаторно-курортних територій як екосоціосистем рекреаційного типу.

Формування концепції та програми розвитку курортно-оздоровчої території має враховувати та погоджувати завдання переходу до екологічно збалансованого розвитку системи вищого рівня (держави, регіону, області) та нагромадженого досвіду розвитку подібних локальних екосоціосистем, завдань близької та віддаленої перспективи розвитку, часових вимог і обмежень, взаємовпливів інших локальних систем цього рівня та систем інших рівнів.

При розробці локальних концепцій і програм доводиться орієнтуватися на загальні підходи і принципи екологічно збалансованого розвитку та завдання вирішення існуючих проблем у межах локальних екосистем.

У запорізькому регіоні ми вважаємо за доцільне розробити концепцію розвитку санаторно-курортної сфери. Базові положення концепції мають стати основою Програми розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Запорізькій області на 2012–2017 рр.

Метою Програми має бути визначено забезпечення комплексного вирішення пріоритетних проблем розвитку курортів та основних туристичних центрів області, покращання якості та розширення асортименту рекреаційних послуг, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності рекреаційної сфери запорізького регіону на вітчизняному та світовому ринку рекреаційних послуг; збереження, відновлення та покращання здоров'я громадян України.

Для досягнення поставленої мети Програмою передбачається реалізувати такі основні завдання:

1. Забезпечити раціональне та ефективне використання природних рекреаційних та історико-культурних ресурсів.

2. Розробити генеральні плани та схеми забудови курортів і туристичних центрів.

3. Провести науково обґрунтоване зонування території області за показниками рекреаційної місткості згідно з нормами антропогенного навантаження на ландшафт.

4. Провести реконструкцію та модернізацію санаторно-курортних, відпочинкових і туристичних закладів, створити матеріально-технічну базу для розвитку зимових видів спорту та туризму у гірській місцевості області, реконструкцію агроосель для розвитку сільського (зеленого) туризму тощо.

5. Підвищити якість і розширити асортимент рекреаційних послуг.

6. Провести реконструкцію існуючих і будівництво нових автомобільних доріг до рекреаційно-туристичних центрів, створити інфраструктуру розвитку автотуризму (зок-

рема, об'єктів автосервісу), яка б за рівнем функціонування наближалася до міжнародних стандартів.

7. Піднести на якісно вищий рівень стан інфраструктури і сервісної мережі курортно-туристичних центрів.

8. Створити сприятливі економіко-правові та організаційні умови для залучення приватного сектора у сферу рекреаційного обслуговування.

9. Здійснити систему заходів щодо науково-організаційного забезпечення розвитку рекреаційно-туристичного комплексу області.

10. Створити сприятливі умови для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у розвиток рекреаційної сфери.

11. Створити інформаційну базу даних щодо наявних рекреаційно-туристичних об'єктів, природно-рекреаційних ресурсів та історико-культурних пам'яток області.

12. Забезпечити популяризацію рекреаційного продукту області на вітчизняному та світовому ринку рекреаційних послуг.

13. Провести сертифікацію закладів розміщення та функціонуючих при них.

14. Впровадити стандартизацію і сертифікацію основних видів санаторно-курортних і туристичних послуг.

15. Налагодити систему підготовки висококваліфікованих кадрів для рекреаційної сфери.

16. Забезпечити систематичну перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників сфери рекреації та туризму (тренінги, курси, семінари, стажування, навчально-рекламні поїздки тощо).

17. Активізувати міжнародну співпрацю у сфері рекреації та туризму.

18. Удосконалити систему управління рекреаційною сферою на рівні області, адміністративних районів і міст.

Першочергові та найважливіші завдання щодо розвитку санаторно-курортної сфери, відпочинку і туризму в області мають бути подані в розрізі основних пріоритетних напрямів Програми:

1. Розробка генеральних планів та схем забудови курортів і туристичних центрів. Облаштування територій (1,7% зведеного фінансування Програми).

2. Збереження, відновлення і раціональне використання рекреаційних ресурсів (28,0%).

3. Природоохоронні заходи на рекреаційних територіях (21,7%).

4. Розвиток матеріально-технічної бази санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку (41,3%).

5. Транспортне забезпечення (2,8%).

6. Розвиток інфраструктури і сервісної мережі (2,3%).

7. Інформаційне забезпечення. Сертифікація туристичних послуг (0,6%).

8. Підготовка кадрів (0,15%).
9. Наукове забезпечення (0,06%).
10. Міжнародне співробітництво (1,2%).
11. Управління (0,19%).

Фінансування заходів з охорони довкілля та збереження, відновлення і раціонального використання рекреаційних ресурсів становить майже половину фінансового забезпечення Програми (49,7%). Ще 1,7% фінансування має бути передбачено на коригування містобудівної документації (генеральних планів і схем забудови) курортів і рекреаційних центрів, що також має безпосереднє відношення до екологічно збалансованого розвитку територій, оскільки передбачає коригування зон санітарної охорони, розширення зон короточасної рекреації та резервування територій для розвитку рекреації в майбутньому.

Досить потужний екологічний блок Програми об'єктивно виправданий, оскільки саме стан довкілля та санітарний стан санаторно-курортних територій викликає неабияке занепокоєння.

На природоохоронні заходи на рекреаційних територіях має бути передбачено 21,7% зведеного фінансування Програми і, в основному, це стосуватиметься курортів області. На будівництво і реконструкцію водозаборів, водоочисних споруд, резервуарів, водопроводів і каналізації, підприємств з утилізації твердих побутових відходів і сміттєзвалищ, теплопостачання курортів планується використати 94,9% усіх коштів. Реалізація цих заходів дасть можливість значно покращити якість питної води, санітарний стан курортів.

Значна частка фінансування Програми має бути спрямована також на розвиток матеріально-технічної бази санаторно-курортної сфери, в основному на реконструкцію і модернізацію існуючих санаторно-курортних закладів та покращання їх комунальної інфраструктури (водо-, газо- і теплопостачання), розширення і будівництво лікувальних корпусів, медичних кабінетів, лікувально-діагностичних і лікувально-оздоровчих центрів, придбання медичної апаратури й обладнання, модернізацію зв'язку (телефонізація, кабельне і супутникове телебачення, Інтернет), будівництво і реконструкцію спортивних споруд (басейнів, спортзалів, тренажерних залів) і майданчиків, відкриття служб побутового обслуговування (перукарні, пункти прокату, сауни тощо), проведення благоустрою території, відпочинкових і паркових зон.

На курорти області передбачається спрямувати майже дві третини коштів, які закладені у підпрограми розвитку матеріально-технічної бази санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку (70,9%).

Щодо інших підпрограм до виконання заплановані окремі заходи з відносно незначними фінансовими асигнуваннями.

Враховуючи множинність і різноаспектність завдань щодо практичної реалізації Програми, нами був розроблений механізм, за яким засоби реалізації умовно були згруповані за напрямками: наукові і нормативно-правові; економічні; фінансово-кредитні; рекламно-інформаційні та маркетингові; організаційно-управлінські.

Стосовно санаторно-курортної сфери та тих проблем, які потребують невідкладного вирішення, серед запропонованих механізмів виділяють [6, с. 49]:

- внесення змін і доповнень до законодавчих та нормативно-правових актів з метою створення сприятливого правового поля щодо залучення до розвитку санаторно-курортної сфери вітчизняних і зарубіжних інвесторів;
- покращення ефективності функціонування закладів санаторно-курортної сфери шляхом створення більш сприятливих умов господарювання, зниження податкового тиску, запровадження гнучких систем платежів за природні, у тому числі лікувальні, ресурси, надання їм більшої фінансової незалежності;
- запровадження ефективних схем роздержавлення нерентабельних об'єктів та об'єктів незавершеного будівництва санаторно-курортної сфери, у тому числі тих, які згідно з чинним законодавством (ст. 26 Закону України "Про курорти") приватизації не підлягають;
- забезпечення підготовки висококваліфікованих кадрів для санаторно-курортних закладів, а також менеджерів-курортологів, фахівців курортної справи.

У сфері санаторно-курортного обслуговування населення, формування та розвитку курортної інфраструктури до тих закладів, де державний сектор працює неефективно, варто, де це необхідно, застосувати нові організаційно-економічні форми господарювання, перехід до яких відбуватиметься шляхом роздержавлення та зміни форми власності і сприятиме: консолідації виробничо-господарської діяльності підприємства; координації зусиль у вирішенні складних технічних, фінансових, соціально-економічних проблем; забезпеченню захисту загальних інтересів; кооперуванню у виробничій діяльності.

У тих випадках, коли в акціонерних товариствах з державною часткою власності існують проблеми узгодження інтересів держави та інших акціонерів, необхідно розробити та запропонувати адекватну організаційну структуру, систему управління і розподілу доходів від володіння корпоративною часткою державної власності в акціонерних товариствах. До найважливіших питань з удосконалення управління державними корпоративними правами, які вимагають урегулювання, варто віднести:

- визначення оптимальної структури державного сектора у санаторно-курортній сфері;
- запровадження нової системи управління державною часткою з урахуванням світового досвіду та загальноприйнятих принципів корпоративного управління;
- створення додаткових умов для інвестування у санаторно-курортні об'єкти державної власності шляхом упорядкування їх фінансових потоків, у тому числі на основі вдосконалення дивідендної політики;
- запровадження системи моніторингу фінансово-господарської діяльності рекреаційних підприємств державної власності у процесі розробки та реалізації ефективної системи перспективного, поточного й оперативного фінансово-економічного планування;
- забезпечення ефективного менеджменту в державному секторі, у тому числі на основі розробки ефективного механізму реалізації функцій представників Фонду держмайна України з управління акціями (частками) господарських товариств, які перебувають у державній власності;
- удосконалення законодавчого забезпечення корпоративного управління, прискорення прийняття Законів України “Про акціонерні товариства”, “Про управління об'єктами державної власності”.

Особливої уваги потребують механізми залучення інвестиційних ресурсів у розвиток санаторно-курортних територій. Це питання, з огляду на його важливість, вимагає додаткових більш детальних напрацювань.

Серед проблем державної інвестиційної політики в курортно-оздоровчій справі виділяють [2, с. 83]:

- необхідність удосконалення правової основи залучення інвестицій;
- упровадження ефективних схем і форм залучення інвестиційних ресурсів;
- відпрацювання умов реалізації інвестиційних проектів, гарантійних зобов'язань учасників інвестиційного процесу;
- відкритість і широка поінформованість про інвестиційні проекти, умови конкурсів і тендерів.

Практика інвестиційної діяльності у сфері санаторно-курортних послуг засвідчує, що залежно від напряму залучення інвестицій, обсягів інвестиційних пропозицій, термінів реалізації проектів, форм участі у спільних проектах, кількості учасників, розподілу прав і обов'язків щодо їх частки власності, форми отримання дивідендів доцільними видаються такі форми залучення інвестицій [1, с. 35]:

1. Створення спільних підприємств (ВАТ, ЗАТ).

2. Лізинг (для придбання медичного обладнання, устаткування, транспортних засобів, новітніх технологій тощо).

3. Залучення коштів міжнародних фондів і програм: Європейського банку реконструкції і розвитку, підтримки малого і середнього бізнесу, благодійних фондів, програм з охорони довкілля, підтримки розвитку місцевих громад тощо.

4. Створення локальних зон вільного підприємництва рекреаційного типу з дією на їх території спеціального режиму інноваційно-інвестиційної, податкової, кредитної, валютної, господарської та митної політики.

Важливу роль у формуванні позитивного іміджу санаторно-курортних територій, інформування про обсяги та структуру санаторно-курортних пропозицій, інвестиційні проекти і можливості розвитку курортного бізнесу та вирішення ряду інших питань рекламно-інформаційного характеру матиме реалізація завдань [3, с. 124]:

- створення інформаційної бази даних про кількісний, якісний і динамічний (ретроспективний і перспективний) стан ресурсного потенціалу і систем курортно-оздоровчого комплексу, про потреби для існуючого та прогнозованого розвитку курортного господарства і природокористування;
- узагальнення і використання даних маркетингових, соціологічних досліджень, вибіркового обстеження з вивчення попиту на курортно-оздоровчі послуги на вітчизняному і світовому ринках;
- формування зводу відомостей про конкурентне середовище і ринки збуту (аналогічні курорти України, близького зарубіжжя і світу, їх стратегії розвитку, спільні сегменти потенційних споживачів санаторно-курортних послуг), тенденції на ринках санаторно-курортних послуг, інноваційні продукти у курортно-рекреаційній сфері, попит і пропозиції, динаміку витрат на курортно-оздоровчі послуги у структурі витрат домогосподарств;
- розширення участі в міжнародних та національних форумах, конференціях, симпозіумах, салонах, ярмарках, фестивалях тощо з метою обміну досвідом просування курортно-оздоровчого продукту на внутрішні і міжнародні ринки, створення й утвердження позитивного іміджу вітчизняних курортів;
- створення мережі інформаційних курортних порталів в Інтернеті з метою широкого інформування і реклами.

Наявність повної, достовірної, оперативної інформації – необхідна умова забезпечення ефективного державного управління розвитком санаторно-курортних територій,

який виступає центральною ланкою в загальних процесах його регулювання.

Головна роль у здійсненні управління сферою діяльності санаторно-курортних територій (зарахування природних територій курортів до надбання народу України [4]) відводиться державним органам управління: Кабінету Міністрів України, спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади з питань діяльності курортів, Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, іншим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування. На обласному рівні – це відповідні відділи у структурі управління охорони здоров'я та управління курортів і туризму облдержадміністрацій.

Подвійне підпорядкування курортно-рекреаційної сфери створює додаткові проблеми і так в непростому процесі прийняття виважених і узгоджених управлінських рішень з метою створення оптимальних умов комплексного екологічно збалансованого розвитку санаторно-курортних територій. Широке коло повноважень центральних органів виконавчої влади, особливо стосовно курортів загальнодержавного значення, суттєво обмежує поле діяльності і міру впливу органів місцевого самоврядування на управлінські процеси на місцях. При таких підходах питання комплексного розвитку санаторно-курортних територій при одночасному врахуванні потреб розвитку територіальної громади практично перебувають поза сферою інтересів державних органів виконавчої влади і не лише центральних, а й дуже часто – обласних і районних.

Цей дисбаланс структури державного управління санаторно-курортними територіями необхідно ліквідувати шляхом надання більших повноважень, а головне, реальних важелів впливу органам управління на місцях та територіальним громадам. Адже саме представницькі органи влади на місцях у межах своїх повноважень і компетенції здійснюють комплексне управління розвитком території та через відповідні нормативно-правові й адміністративні важелі регулюють процеси рекреаційного освоєння її потенціалу та хід виконання конкретних завдань на місцях.

Організаційна структура державного управління розвитком санаторно-курортних територій на місцях передбачає як урахування інтересів її структурних підрозділів (курортно-оздоровчої екосоціосистеми, виробничих та інфраструктурних галузей, територіальної громади), так і створення та функціонування в її структурі підрозділів, які формують потужне інформаційне поле і базу даних для побудови достовірних та реалістичних прогнозів і планів, розробки ком-

плексних програм розвитку. На нашу думку, до таких структур належать: моніторинговий центр (служба санітарно-епідеміологічного нагляду, гідрогеологічні режимно-експлуатаційні станції, держнаглядохоронпраці); інформаційно-аналітичний центр; центр розвитку та інновацій.

Служби моніторингового центру здійснюють загальний нагляд за станом довкілля (станом природних лікувальних ресурсів, якісними параметрами стану літосфери, гідросфери, атмосфери), формують узагальнені зведення та рекомендації щодо його покращання.

Інформаційно-аналітичний центр займається збором, обробкою та узагальненням внутрішньої та зовнішньої інформації щодо курортно-оздоровчої території, формує бази даних і банк інформації, здійснює рекламно-інформаційну діяльність.

Центр розвитку та інновацій здійснює моніторинг і попередню експертизу інноваційних проектів і технологій у курортно-рекреаційній сфері, формує альтернативні варіанти прогнозів розвитку курортно-оздоровчої території, узгодження й адаптацію загальнодержавних і регіональних програм розвитку для конкретної курортно-оздоровчої території.

Зважаючи на особливий статус санаторно-курортних територій для великих та перспективних курортів доцільно при місцевих органах виконавчої влади створити дорадчий орган – науково-консультаційну раду з екологів, курортологів і бальнеотерапевтів, економістів і спеціалістів з економіки природокористування та просторового розвитку, маркетологів і менеджерів курортної справи.

Формування дієвої управлінської структури на місцях сприятиме успішній реалізації завдань узгодження загальнодержавних інтересів розвитку курортно-рекреаційної сфери з інтересами територіальних громад, комплексному і ефективному екологічно збалансованому розвитку курортно-оздоровчої території.

IV. Висновки

Реалізація концепції розвитку курортно-оздоровчих територій відбувається за умов використання певних організаційних форм. У цьому випадку найбільш доцільною формою реалізації концепції вбачається розробка цільових комплексних програм відповідних рівнів: державної, регіональної (обласної), локальної (конкретної курортно-оздоровчої території).

Програма дає можливість комплексного і взаємоузгодженого підходу до вирішення завдань різних рівнів, характеру, масштабу, сфери прояву, терміну, а також фінансових і ресурсних потреб на її реалізацію. У межах одного програмного документа узгоджується виконання за-

вданий на рівні координації дій між виконавцями, ресурсним, матеріальним і фінансовим забезпеченням, термінами реалізації, різними управлінськими рівнями в рамках окремих підпрограм та у їх взаємному поєднанні.

Комплексні програми розвитку курортно-оздоровчих територій регіону дають можливість найбільш повно узгоджувати галузеву специфіку розвитку санаторно-курортних і відпочинкових субгалузей із завданнями ефективного й оптимального соціально-економічного розвитку окремих територій на засадах екологічної збалансованості.

Література

1. Гетьман В.І. Курортно-рекреаційні системи Українських Карпат / В.І. Гетьман // Український географічний журнал. – 1999. – № 3. – С. 34–37.
2. Гулич О.І. Програмно-цільовий підхід як механізм регулювання екологічно зба-

лансованого розвитку курортно-оздоровчих територій / О.І. Гулич // Культура народів Причорномор'я. Т. 3. – 2004. – № 55. – С. 81–83.

3. Гулич О.І. Екологічно збалансований розвиток курортно-оздоровчих територій та його концептуальні положення / О.І. Гулич // Регіональна економіка. – 2004. – № 4. – С. 120–126.
4. Закон України "Про курорти" від 05.10.2000 р. № 2026-3 // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2000. – № 50. – С. 433.
5. Курортні ресурси України / під ред. М.С. Лободи. – К.: ЗАТ "Укрпроф-оздоровниця", ТАМЕД, 1999. – 344 с.
6. Орлов А. Правові проблеми визначення понять курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних територій / А. Орлов // Підприємство, господарство і право. – 2000. – № 5. – С. 48–50.

Шапран М.В. Регіональні програми як складова державної політики щодо розвитку санаторно-курортних територій в Україні

Анотація. У статті досліджено особливості формування територіальних санаторно-курортних систем, етапи регіонального розвитку курортно-рекреаційної сфери, проблеми державної інвестиційної політики в курортно-оздоровчій справі, запропоновано Програму розвитку санаторно-курортної сфери, туризму і відпочинку у Запорізькій області на 2012–2017 рр.

Ключові слова: санаторно-курортна територія, державна політика, програма, концепція, екологія, екосистема, державні корпоративні права.

Шапран М.В. Региональные программы как составляющая государственной политики относительно развития санаторно-курортных территорий в Украине

Аннотация. В статье исследованы особенности формирования территориальных санаторно-курортных систем, этапы регионального развития курортно-рекреационной сферы, проблемы государственной инвестиционной политики в курортно-оздоровительном деле, предложена Программа развития санаторно-курортной сферы, туризма и отдыха, в Запорожской области на 2012–2017 гг.

Ключевые слова: санаторно-курортная территория, государственная политика, программа, концепция, экология, экосистема, государственные корпоративные права.

Shapran M. Regional Programs as Constituent of Public Policy in Relation to Development of Sanatorium-Resort Territories in Ukraine

Annotation. The author probes in the article the features of the territorial sanatorium-resort systems forming, stages of regional development of sanatorium-resort sphere, problem of public investment policy, on resort-health business, offeres a Program of development of sanatorium-resort sphere, tourism and rest in the Zaporozhia area on 2012–2017.

Key words: sanatorium-resort territory, public policy, program, conception, ecology, constitutional corporate laws.